

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 53/2020

Nuorten kokema kiusaaminen sosiaalisessa mediassa

Anias Pauliina, Hyvärinen Tiina, Honkanen Hilikka, Männikkö Niko

3.7.2020 ::

Sosiaalinen media on tullut osaksi arkipäiväämme teknologian ja älypuhelinien kehittymisen ja yleistymisen myötä. Kiusaamiseen on syntynyt myös uusia tapoja ja se tapahtuu yhä lisääntyvässä määrin verkossa. Some madaltaa kynnystä kiusaamiselle ja koska somekiusaaminen voi olla luokkahuoneessa näkymätöntä, eivät opettajat tai vanhemmat välttämättä ole tietoisia, että lasta kiusataan.

KUVA: Daisy Daisy/Shutterstock.com

Nuoret sosiaalisessa mediassa

Sosiaalinen media voidaan määritellä esimerkiksi siten, että se on "tietoverkkoja ja tietotekniikkaa hyödyntävä viestinnän muoto, jossa käsitellään vuorovaikutuksellisesti ja käyttäjälähtöisesti tuotettua sisältöä ja luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita" [1]. Sosiaalisessa mediassa käyttäjät siis itse tuottavat sisältöä palveluihin esimerkiksi kuvien, tekstien ja videoiden muodossa. Myös blogit ja wikit ovat sosiaalista mediaa. [2] Sosiaalisen median riskejä ja haittapuolia ovat muun muassa huijatuksi tai kiusatuksi tulemisen mahdollisuus [3].

Vuonna 2019 13–29-vuotiaille suomalaisille teetetystä SoMe ja Nuoret-kyselytutkimuksesta selviää, että suosituimpia sosiaalisen median palveluita ovat muun muassa WhatsApp, YouTube, Instagram ja Snapchat [4]. Suosituksi sosiaalisen median sovellukseksi on noussut myös kiinalainen lyhytvideosovellus TikTok [5]. Nuoret käyttävät somea ensisijaisesti keskusteluvälineenä ystävien ja tuttavien kesken. Moni nuori perustelee käyttöä sillä, että siitä on vain tullut tapa. Monet myös käyttävät somea tiedonlähteenä sekä pysyäkseen perillä ystäviensä kuulumisista. [6]

Somessa tapahtuvaa kiusaamista on tutkittu vasta vähän ja Oulun seudulta tutkimustuloksia ei juurikaan ole. Tämä artikkeli käsittelee opinnäytetyötä [7], jossa ala- ja yläkoululaisille tehtiin kysely heidän kokemasta kiusaamisesta sosiaalisessa mediassa. Tutkimusta varten erään oululaisen koulun 5.-, 7.- ja 9.-luokkalaisten toteutettiin sähköinen Webropol-kysely, jonka avulla kartoitettiin vastauksia seuraaviin tutkimusongelmiin:

- Minkä verran kiusaamista esiintyy kyseisen koulun 5.-, 7.- ja 9.-luokkalaisten keskuudessa?
- Millä tavalla kiusaamista esiintyy sosiaalisen median eri kanavilla?
- Millä tavalla sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamiseen voidaan puuttua?

Kyselyyn vastasi 173 oppilasta. Tutkimuksen perusteella kiusaamista tapahtuu useilla eri sosiaalisen median kanavilla, mutta pääasiassa se keskittyy WhatsAppiin, Instagramiin, TikTokiin ja Snapchatiin. Kiusaamiseen oli törmännyt 31,1 % vastaajista.

Vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa on osa lasten ja nuorten muuta sosiaalista elämää. Somessa vaihdetaan kuulumisia, osallistutaan ja vaikutetaan. Vanhempi voi tukea lapsen sosiaalisen median käyttöä olemalla kiinnostunut lapsen somen käytöstä ja olemalla perillä, mitä sosiaalisen median palveluita lapsi käyttää ja millaisia kuvia tai videoita hän julkaisee. Lapsen on hyvä tietää, että sosiaalisessa mediassa tapahtuvista ikävistä ja häiritsevästä kokemuksista tulee kertoa aina aikuiselle. Lasta on tärkeää kannustaa toimimaan toisia kunnioittavasti ja vastuullisesti toiset huomioon ottaen. Palveluiden käyttöäntöihin ja yksityisyysasetuksiin on hyvä tutustua yhdessä lapsen kanssa. [3]

Kiusaamisen uudet muodot

Kiusaaminen on toimintaa, joka loukkaa toisen oikeuksia sekä ihmisarvoa ja näin ollen vaarantaa kiusatun hyvinvointia ja myöhempää kehitystä. Erimielisyydet ja välienselvittelyt kuuluvat ihmisten väliseen kanssakäymiseen, mutta ne ovat kuitenkin ohimeneviä, eikä niiden kohteeksi joudu jatkuvasti yksi ja sama oppilas. Kiusaamista on toistuva ja tahallinen vahingonteko toiselle henkilölle. Usein kiusaamisen kohteeksi joutuva on jollain tavalla puolustuskyvytön tai kiusaajaa heikommissa asemassa. [8]

Somekiusaaminen eroaa muusta kiusaamisesta. Somessa tapahtuva kiusaaminen voi tapahtua nimettömänä ja kasvottomana, toistuvana sekä ajasta ja paikasta riippumatta. Somekiusaaminen voi olla esimerkiksi juoruilua, huhujen levittämistä, mustamaalaamista, ilkeitä kommentteja, uhkailua, nöyryyttämistä, kiristämistä, häirintää, pilkallista matkimista, yksityisen tiedon jakamista tai ryhmästä eristämistä. [9]

Kouluterveyskyselyssä vuonna 2017 8.- ja 9.-luokkalaisista pojista neljäsosa (25,4 %) ja tytöistä kolmasosa (33,5 %) kertoi kokeneensa koulukiusaamista kännykän tai internetin kautta [10]. SoMe ja Nuoret-kyselytutkimuksesta selviää, että 6 249:sta vastaajasta eri puolilta Suomea noin joka neljäs (25 %) on kokenut kiusaamista sosiaalisessa mediassa. Vastaavassa vuonna 2016 toteutetussa tutkimuksessa somekiusaamista oli kokenut kymmenen prosenttiyksikköä vähemmän vastaajista. Ainoastaan noin 16 % vastaajista oli kertonut kiusaamisesta aikuiselle, opettajalle tai muulle vastaavalle taholle. [11] Opinnäytetyön kyselyssä selvisi, että muodoltaan somessa tapahtuva kiusaaminen on pääasiassa haukkumista tai ilkeää kommentointia ja juoruilua [7].

Miten puuttua somessa tapahtuvaan kiusaamiseen?

Koulukiusaaminen aiheuttaa lapsissa ja nuorissa turvattomuutta ja se on vakava uhka terveydelle, hyvinvoinnille ja opiskelumotivaatiolle. Lapsilla ja nuorilla on oikeus turvalliseen kotiin ja kasvuympäristöön.

Vanhempien tukeminen, varhainen puuttuminen ja matalan kynnyksen palveluiden tarjoaminen ovat tärkeitä tekijöitä edistettäessä turvallisuutta. ^[12]

Kiusaamiseen tulee suhtautua aina vakavasti huolimatta ympäristöstä, missä se tapahtuu. Kiusaamisviesteihin kannattaa olla vastaamatta, koska se saattaa yllyttää jatkamaan kiusaamista. Mahdollisuuksien mukaan kaikki yhteydenotot kiusaajilta kannattaa estää. Kiusaamisviestit kannattaa tallentaa esimerkiksi kuvakaappauksien muodossa, jotta ne säilyvät todisteena. ^[13] Kiusaamistapauksista voi myös kertoa sivustojen tai somepalveluiden ylläpidolle, joka voi esimerkiksi antaa porttikiellon palveluun, poistaa kiusaamistarkoituksessa laitetetut viestit ja kuvat sekä joissakin tilanteissa myös selvittää niiden lähettäjän. ^[3] Vakavammissa tapauksissa voi olla yhteydessä myös nettipoliisiin. ^[14]

Vanhempien tulee keskustella kiusaamiseen liittyvistä asioista ennaltaehkäisevästi, vaikka lapsi ei olisikaan kiusattu tai kiusaaja. Kiusaamiseen liittyen voi lapsen kanssa tehdä mielikuvaharjoituksia, joissa pohditaan esimerkiksi sitä, miltä kiusatuksi tuleminen tuntuu ja miten lapsi toimisi, jos näkisi kiusaamistilanteen. Myös vanhempien välinen yhteistyö voi ehkäistä kiusaamista. ^[3]

Kyselyssä suurin osa (70,5 %) vastaajista kertoi, että koulussa on puhuttu somekiusaamisesta. Kiusaamisesta on kertonut tai voisi kuvitella kertovansa parhaalle kaverille kaksi kolmesta (67,1 %) tai vanhemmalle lähes saman verran (61,8 %). Opettajalle on kertonut tai voisi kuvitella kertovansa yli neljäsosa (27,8 %) ja nettipoliisille lähes neljäsosa (24,3 %) vastaajista. Terveystarkastajalle kiusaamisesta on kertonut tai voisi kertoa 12,7 % vastaajista. Reilusti yli puolet (64,1 %) vastasi, että somekiusaamiseen tulisi puuttua kertomalla asiasta opettajalle, kouluterveydenhoitajalle tai vanhemmalle. Lähes puolet (48,6 %) vastasi, että siihen tulisi puuttua ilmiantamalla kiusaamiskommentit tai kiusaamisprofiilit palvelun ylläpitäjälle. Niin ikään noin puolet (48,0 %) vastasi, että somekiusaamiseen tulisi puuttua estämällä kiusaaja somessa ja yhtä moni (47,4 %) vastasi, että ilmiantamalla kiusaaja nettipoliisille. ^[7]

Mikäli vanhemmalle selviää, että lapsi on joutunut kiusaamisen kohteeksi, hänen tulee ottaa yhteyttä lapsen opettajaan jatkotoimien järjestämiseksi. Koulut toimivat kiusaamisen suhteen toimintamallinsa mukaisesti ja kodin ja koulun yhteistyön tulee olla vahvaa lapsen tukemiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. ^[3]

Erityisesti alakouluikäisillä kiusaamista esiintyy netissä. Terveystarkastajien mukaan netissä tapahtuvaan kiusaamiseen puuttuminen on kouluille hankalaa, koska nettikiusaaminen ei rajoitu ainoastaan koulupäivien ajalle vaan se jatkuu myös vapaa-ajalla. ^[15]

Lopuksi

Selvityksemme tarkoituksena oli antaa tietoa somekiusaamisesta opetushenkilöstölle ja kouluterveydenhoitajille. Opettajat voivat hyödyntää selvityksestä saatuja tuloksia käsittelemällä niitä yhdessä oppilaiden ja vanhempien kanssa. Kouluterveydenhoitaja taas saa arvokasta tietoa siitä, minkä verran ja miten somekiusaamista esiintyy koulussa. Kouluterveydenhoitaja voi ottaa asian tarkasteluun oppilaiden kanssa terveystarkastuksien yhteydessä. Somessa tapahtuvan kiusaamisen seuraukset ovat monesti vakavammat kuin oikeassa maailmassa tapahtuvassa. Somessa tapahtuvaan kiusaamiseen puuttumiseksi tarvitaan lisää keinoja ja valmiuksia. Tämän selvityksen tuloksia voi hyödyntää etsittäessä keinoja, miten puuttua somessa tapahtuvaan kiusaamiseen.

Artikkeli perustuu opinnäytetyöhön:

Anias, P. & Hyvärinen, T. 2020. Ala- ja yläkoululaisten kokemus kiusaaminen sosiaalisessa mediassa. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Hakupäivä 9.4.2020. Linkki tulee myöhemmin.

Lähteet

1. [^]Sanastokeskus TSK. 2010. TEPA-Termipankki. Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma. Hakupäivä 20.3.2020.
<http://www.tsk.fi/tepa/fi/haku/sosiaalinen%20media>
2. [^]Honkonen, K. & Rongas, A. 2016. Koulutus ja tutkinnot. Mikä ihmeen sosiaalinen media? Opetushallitus. Hakupäivä 1.4.2020.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mika-ihmeen-sosiaalinen-media>

3. ^[abcde](#)Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2019. Vanhemmille. Tietoa lapsiperheen elämästä. Lapset ja media. Hakupäivä 1.4.2020.
<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media...>
4. ^ebrand Group Oy. 2019. SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Suosituimmat sosiaalisen median palvelut. Hakupäivä 20.3.2020.
<https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019...>
5. ^MTV Uutiset. 2019. Mikä ihmeen TikTok? Tämä yhdestä maailman ladatuimmasta sovelluksesta pitäisi tietää. Hakupäivä 21.2.2020.
<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli...>
6. ^ebrand Group Oy. 2019. SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Tiivistelmä. Hakupäivä 20.3.2020.
<https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019/tiivistelma/>
7. ^[abc](#)Anias, P. & Hyvärinen, T. 2020. Ala- ja yläkoululaisten kokema kiusaaminen sosiaalisessa mediassa. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Hakupäivä 9.4.2020.
8. ^KiVa koulu. 2020. Perustietoa kiusaamisesta. Mitä kiusaaminen on? Hakupäivä 17.2.2020.
http://www.kivakoulu.fi/mita_kiusaaminen_on
9. ^Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2020. Vanhemmille. Tietoa lapsiperheen elämästä. Nettikiusaaminen. Hakupäivä 28.3.2020.
<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta...>
10. ^Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Kouluterveyskysely 2017 ja 2019. Perustulokset, nuoret 2017 ja 2019. Hakupäivä 19.3.2020.
https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_perustulokset2
11. ^ebrand Group Oy. 2019. SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Sosiaalisen median merkityksellisyys ja kiusaaminen sosiaalisessa mediassa. Hakupäivä 20.3.2020.
<https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019...>
12. ^Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Lapset, nuoret ja perheet. Tutkimustuloksia. Kasvuympäristön turvallisuus. Hakupäivä 20.3.2020.
<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia...>
13. ^Nuorten elämä.fi. 2019. Elävää elämää. Nettikiusaaminen. Hakupäivä 28.3.2020.
<https://www.nuortenelama.fi/elavaa-elamaa/netti-ja-media/nettikiusaaminen-521>
14. ^Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2019. Nuorten netti. Netti ja media. Nettikiusaaminen. Mitä voi tehdä, jos joutuu nettikiusaamisen kohteeksi? Hakupäivä 28.3.2020.
<https://www.nuortennetti.fi/netti-ja-media/nettikiusaaminen...>
15. ^Poutiainen, H. 2016. Mikä herättää terveydenhoitajan huolen? Huolen tunnistamisen ja toimimisen haasteet lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Hakupäivä 23.3.2020.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-2476-0>

Metatiedot

Nimeke: Nuorten kokema kiusaaminen sosiaalisessa mediassa

Tekijä: Anias Pauliina; Hyvärinen Tiina; Honkanen Hilikka; Männikkö Niko

Aihe, asiasanat: kiusaaminen, koulukiusaaminen, koululaiset, lapset, nuoret, sosiaalinen media

Tiivistelmä: Sosiaalinen media on tullut osaksi jokapäiväistä elämää ja monille se on osa työtä, opiskelua ja vapaa-aikaa. Monien palvelujen ikäsuosituksista huolimatta somea käyttävät yhä nuoremmat lapset. Somen kautta pidetään yhteyttä ystäviin, etsitään tietoa ja seurataan, mitä maailmalla tapahtuu. Lisääntyneen netin käytön seurauksena myös somessa tapahtuva kiusaaminen on yleistynyt. Somessa tapahtuva kiusaaminen voi olla huomaamaton ja ulottua luokkahuoneesta kotiin.

Artikkeli perustuu opinnäytetyöhön, jossa tutkittiin erään oululaisen koulun ala- ja yläkoululaisten kokemuksia sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta kiusaamisesta. Tutkimuksessa selvisi, että kiusaamiskokemuksia on sekä ala- että yläkoululaisilla ja muodoltaan kiusaaminen on pääasiassa haukkumista, ilkeää kommentointia ja juoruilua.

Opinnäytetyön tutkimustuloksien lisäksi artikkeli esittelee sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa kiusaamista ilmiönä.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2020-07-03

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020060440668>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Anias, P., Hyvärinen, T., Honkanen, H. & Männikkö, N. 2020. Nuorten kokema kiusaaminen sosiaalisessa mediassa. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 53. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020060440668>.